

אדרת רשב"ם

ר"ת אמרות דוב רוזנברג תלמיד רבינו שלמה ב"ר מרדכי
לזכר נשמת הגה"ק רבינו שלמה מזוועהיל זי"ע

בס"ד

פ' ראה שנת דאינם ערבים על גרים לפ"ק גליון קנ"ט

מדור הנעשה ונשמע

בישיבת קבינט הקורונה במהלך דיוני הקורונה אמש (יום חמישי), התפרץ עימות בין שר השיכון הרב יעקב ליצמן לראש הממשלה בנימין נתניהו, שר השיכון הרב יעקב ליצמן דרש להגדיל את מספר המתפללים בתוך בתי הכנסת, שתתאפשר התקהלות של עשרה מתפללים / סועדים בכל 50 מטר מרובע, וצעק על ראש הממשלה, "אתם מבזים את החרדים", ובמקום ועל אתר קם ראש הממשלה ממקומו ועזב את הדיון הסוער, והתנצל ואמר כי מדובר בצורך לאומי שיתגלה בהמשך? - אולי הסכם השלום עם האיחוד האמירויות על חשבון ויתור סיפוח יהודה ושומרון שבישל המתווך דונלד טראמפ, מה ירוויח ארץ ישראל מן ההסכם השלום אינני יודע, אם טראמפ רוצה באמת להתערב במה שקורה בארץ ישראל, שישלח את חתנו ג'ארד קושניר, הוא בעצמו מתפלל קבוע בבית המדרש חב"ד בוואשינגטון די סי, לפעול לחץ על קבינט הקורונה לאפשר להתפלל בבתי כנסיות לא פחות ממה שמותר להתקהל במסעדות, בקניונים, או בהפגנות, מהו ההבדל ביניהם, מאי חזית דדמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי (פסחים כה:), משרד הבריאות בעצמו לא יודע בדיוק מאיפה מתפשטת הקורונה וירוס יותר ובאיזה מרחב ציבורי, ומטפס על קיר חלק למצוא פתרון, ולכן מקשקש שדוקא בבתי מדרשיות שם מתפשטת הוירוס ביותר, תיאוריה חוסר כל בסיס, אין שום הוכחה כלל, ורק כדי להוכיח שהם עושים משהו בענין דופקים את החרדים באפליה וסוגרים את בתי המדרשים, והיינו דאמרי אינשי אסתירא בלגינא קיש קיש קריא (ב"מ פה:), הצורך הלאומי היחיד שיש לנו כאן בארץ ישראל הוא להביא את מלך המשיח, אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלקינו למעשה ידינו אשר בך ירחם יתום (הושע יד:ד), ולכן מר בנימין נתניהו, אתה כל כך בצרות צרורות, דע כי הצורך לאומי הוא ביאת המשיח, וסימנך **צרה בנימין נתניהו**, בגימטריא אותיות הנעלם של צורך לאומי ביחד עם משיח, דהיינו **צ'די ו'ו ריש כ'ף, ל'מד א'לף ו'ו מ'ם י'וד משיח**, ואל תרוץ כל כך מהר אל הסכם עם האיחוד האמירויות, וסימנך **אל הסכם עם האיחוד האמירויות**, גם כן בגימטריא **צרה בנימין נתניהו**.

ועל העת והעידן הנוכחי שאנו חיים בה היום הזה, כבר התנבא דניאל בסוף ספר דניאל, ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר (דניאל יב:א), ואיתא בספ"ק דכל מקום שכתוב בעת ההיא, או ביום ההוא, קאי על עיקבתא דמשיחא, וארז"ל בפרק חלק, אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי, אמר ליה מאן בר נפלי, אמר ליה משיח, משיח בר נפלי קרית ליה, אמר ליה אין, דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת, אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן, דור שבן דוד בא, בו תלמידי חכמים מתמעטים, והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה, וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות, עד שהראשונה פקודה שניה ממהרת לבא (סנהדרין צו:-צז.), וגם כאן הנה סימנך, **צרה בנימין נתניהו**, בגימטריא **ב' פעמים בעת ההוא**.

ולצערנו הרב רואים אנו את הדור, דורנו, אשר בו תלמידי חכמים מתמעטים, רק השבוע קבלנו מכה אחר מכה, שני גדולי ישראל תלמידי חכמים נסתלקו קודם העת, וסימנך **ב' פעמים בעת ההוא**, בגימטריא **סאדיגורא שומר אמונים**, ובגימטריא **כ"א וכ"ג במנחם אב ה'תש"פ**, אתמול בבוקר זכיתי לעמוד נוכח ולומר פסוקי היחוד ביציאת נשמתו הטהורה של **כ"ק מרן אדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל**, הנקרא על שמו של זקינו הרה"ק בעל מחבר ספר **שומר אמונים זי"ע**, וזה רק יומיים אחר ההסתלקות של **כ"ק מרן**

אדמו"ר מסאדיגורא זצ"ל, זה אחר זה במשך זמן קצר מאד שלשה ימים, קשה כח הסבל, ועל ימים האלה אמר עולא, ייתי ולא איחמיניה, וכן אמר רבה, ייתי ולא איחמיניה וכו', וכן אמר רבי יוחנן, ייתי ולא איחמיניה (סנהדרין צח:), ואסיים בדברי המדרש רבה בפ' תרומה, ד"א ועשית את הקרשים, לא היה צריך לומר אלא ועשית את הקרשים משכן, מהו למשכן, א"ר הושעיא, על שום שהוא עומד למשכן, שאם נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה, יהא מתמשכן עליהן, אמר משה לפני הקב"ה, והלא עתידים הם שלא יהיה להם לא משכן ולא מקדש ומה תהא עליהם, אמר הקב"ה, אני נוטל מהם צדיק אחד, וממשכנו בעדם ומכפר אני עליהם על כל עונותיהם, וכה"א (איכה ב:ד) ויהרוג כל מחמדי עין (שמות רבה פ"ה ד'), זכותן יגן עלינו, עד כי יבא שילה.

מדור הדרוש

ופירש"י ז"ל קם במסכת נדה, כספחת לכתוב בגרים (ישעיהו יד:א) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב, לשון ספחת, שקשים לישראל כספחת, שאין בקיאים במלות ומציאין פורענות, ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן, מפי מורי הזקן, ויש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה, ולאו מילתא היא, שלא נתערבו בשביל הגרים, לדאמרינן במס' סוטה (דף לז:): נמלא לכל אחד מישראל קס מאות אלף ושלשת אלפים ותק"ן בריתות, שכולן נתערבו זה בזה, אלמלא לא נתערבו על הגרים (רש"י, ועיין תוספות קידושין ע: ד"ה קשים גרים).

ובזה באנו למחלוקת אי יש ערבות לגרים או לא, דלפי רש"י ז"ל אין ערבות לגרים, ולדברי יש אומר – יש ערבות גם לגרים, ויש ראיות לכאן ולכאן, שהרי אמרינן בפרק אלו נאמרינן (סוטה לז:): נמלאו מ"ח כריתות לשש מאות אלף וג' אלפים וכו', אלמלא גרים אינן בכלל ערבות, ולא עמדו אבותם בערבות מואב ולא בהר סיני לקבל ערבות, וגם אין בידם למחות, ולכן גרים אינם בכלל ערבות לנו, אבל מכאן לא ברור אם אפילו כאשר הם אינם ערבים לנו, אולי בכל זאת אנו ערבים עליהם, דהרי ישראל קבלו ערבות זה לזה בהר גריזים ובהר עיבל, וכתב רש"י ז"ל בסנהדרין, עד שעברו את הירדן ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל ונעשו ערבים זה בזה, כדאמרינן במסכת סוטה (לז:), מיד נענשו זה על זה וכו' (רש"י סנהדרין מג:), ושם מלינו מקרא מלא, אתם נכבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ופטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עליך עד שאב מימך, לעבדך בצרית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך כרת עמך היום (דברים כט:ט-יא), ולעיל בסוף פ' תבא, אלה דברי הצרית אשר לזה ה' את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלבד הצרית אשר כרת אתם בחרב (דברים כח:סט).

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מלות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא תשמעו אל מלות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם (דברים יא:כו-כח).

ואיתא בספר קדושת יום טוב, במדרש איתא (הובא בספר דמשק אליעזר) וז"ל, ראה אנכי שבעשרת הדברות (יתרו כ:ב), מכאן שישראל ערבים זה בזה, ע"כ, והנה המדרש הזה אומר דרשוני, חדא מה ענין עשרת הדברות לכאן פרשת ראה אנכי וגו', גם האיך מוכח מכאן לישראל ערבים זה בזה, והנה ראשית דבריו דקאמר ראה אנכי עשרת הדברות, מוזכר גם כן בצעל הטורים וז"ל, ראה אנכי, ראה עשרת הדברות שפתח באנכי, ותקיים אותם, כי כל המלות כלולות בהם, ע"כ, ולריך ביאור, דמה ענין עשרת הדברות לכאן לנתינת הברכה והקללה (קדושת יום טוב).

ואיתא במדרש רבה בריש פ' בראשית, א"ר אלעזר בר חנינא בשם ר' אחא, עשרים וששה דורות היתה האל"ף קורא תגר לפני כסאו של הקב"ה, אמרה לפניו, רבש"ע אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי, אמר לה הקב"ה, העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה, שנאמר (משלי ג:יט) ה' בחכמה יסד ארץ וגו', למחר אני בא ליתן תורה בסיני, ואיני פותח תחלה אלא בך, שנאמר (שמות כ:ב) אנכי ה' אלקיך (בראשית רבה פ"א י').

ונל"פ בעזהשי"ת עפ"י מה שדרשו רז"ל, כתיב וכסלו איש באחיו, איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה (סנהדרין כז:), שבועות לט).

ודרשו רז"ל, אמר רבי חלבו, קשין גרים לישראל כספחת (נדה יג:), יבמות מז:), יבמות קט:), קידושין ע:).

ופרט הכתוב מפורש טפכם נסיכם וגרד, שאנו ערבים גם על וגרד, וקתני להו גרים זהדי טף ונשים, וכמו לגבי טף ונשים אנו חייבים עליהם אבל הם אינן חייבים עלינו שאין בידם למחות, כמו כן גם גרים, אבל מדברי רש"י ז"ל הנ"ל בנדה שכתב אלמא לא נתערבו על הגרים, משמע שאנחנו איננו ערבים גם עליהם.

וי"ל בדרך פלפולא לאורייתא, דבזה תלוי אם מקבלים גרים או לא, להרי קבלת גרים גם הוא מענין ערבות, וכדברי רבי חלבו הנ"ל דקשין גרים לישראל כספחת, משמע דגרים גריעותא הן, וא"כ כיון שישראל ערבים זה בזה גם על גרים, לפיכך קשין גרים לישראל כספחת, אבל במסכת פסחים מוכח דחביבים גרים לפני הקב"ה, דאמר רבי אלעזר – לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות, אלא כדי שיתוספו עליהם גרים (פסחים פז:), הרי דחביבים גרים לפני הקב"ה, וא"כ עכ"ל דאין לישראל ערבות על הגרים, ולפיכך גרים מעליותא הן.

ואיתא בספר כסף נבחר פ' לך לך, דהמחלוקת אי מקבלים גרים או לא, תלוי אי מהני תשובה לבן נח או לא, וזלה"ק, דכבר נודע שיש חלוקי דיעות בענין קבלת גרים, דאיתא במדרש (ב"ר פרשה א' סימן ד') שלשה דברים קדמו לעולם וקחשיב ישראל, ובגמרא (פסחים נד.) לא קחשיב ישראל, ותירץ ביפה תואר (שם) דגמרא סבר מקבלין גרים, וא"כ איך אפשר שיהיו ישראל במחשבה, להכל בידו שמים חוץ מיראת שמים, וא"כ איך יהיו ישראל במחשבה, דלמא יתוספו גרים ויהיו ישראל יותר, והמדרש סבר אין מקבלין גרים, ונראה דפליגי, דאיתא בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"א פ"ד, ח"ב פ"א) אין תשובה מועלת אלא לישראל ולא לבני נח, אכן בפירש"י דפי' (בראשית ו:ג) והיו ימיו מאה ועשרים שנה, ק"ך שנה האריך להם אולי יעשו תשובה, א"כ מוכח תשובה מועיל, א"כ בזה פליגי, למאן דאמר דאין מקבלין גרים סובר דאין תשובה מועיל, משום דאותן חטאים שחטאו בגיותן אין תרופה למכתו, ואיך דסבר תשובה מועיל סובר דמקבלין גרים, דיכול לתקן אשמתו (כסף נבחר פ' לך לך), ושמעתי מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר מלאנז שליט"א (בשוה"ט ליל א' דסוכות תשס"ו), דבזה תלוי אי מהני תשובה על עון עבודה זרה, דהעכו"ם עבדו עבודה כוכבים ומזלות, ואי מהני תשובה על עבודה זרה, א"כ מהני תשובה לבן נח ומקבלין גרים, ואי לא מהני תשובה על עבודה זרה, אז לא מהני תשובה לבן נח ואין מקבלין גרים.

ואיתא בתוספות יו"כ מצעל כפות תמרים, לפרש את הגמרא (יומא פו:) אמר ריש לקיש גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלוקיך, רבי יוחנן אמר עד ולא עד בכלל (כפי גירסת העין יעקב), והביא מספר תורה לעינים שכתב לפרש, דפליגי אם מהני תשובה לעבודה זרה וכפירה בעיקר ע"כ, ועל זה דרשו דורשי רשומות (שלה"ק מס' יומא) צפסוק תשב אנוש עד דכא, לכא אותיות **לם כפירה** איות, ואי אמרינן עד ולא עד בכלל, אז אינו מועיל תשובה על הג' העבירות הנ"ל, אבל אי אמרינן עד ועד בכלל, אז ספיר מועיל תשובה על כל העבירות אפילו על עון של ע"ז, וזה תלוי במחלוקת אי אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, דכתב המחבר ראובן הוליא שטר חוב על שמעון שזמנו ה' בניסן, ושמעון הוליא שטר חוב על שמעון שזמנו ה' בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום, ראובן גובה שטרו, דכלשון העולם עד ולא עד בכלל (מחבר בשו"ע חו"מ סימן מ"ג סעיף כ"ז).

ואיתא בספר בנין דוד פ' נח וזלה"ק בא"ד, ונודע דברי השלה"ק והמפרשים ז"ל דכתוב תשב אנוש עד **לכ"א** ר"ת **לם כפירה** אשת איש, דאי אמרינן עד ועד בכלל מועיל תשובה גם בעבירות אלו, אבל אי אמרינן ולא עד בכלל אינו מועיל תשובה על עבירות אלו עכ"ד, וכבר כתבו המפרשים דלמאן דאמר דתשובה קודמה לבריאת עולם גדול כחה ומועיל תשובה גם על עבירות הנ"ל, והנה במדרש (בראשית רבה א, ד) מנה ששה דברים שקודמו לבריאת העולם ורבי אהבה בר זעירא אומר אף התשובה שנאמר בטרם הרים יולדו – מאותה שעה – תשב אנוש עד דכא עיי"ש, וכתב ביפה תואר דפליגי אי דרשינן סמוכין, דמאן דאמר הראשון לא לרוש סמוכין ותשב אנוש עד דכ"א אינו לבוק עם בטרם הרים יולדו, ור' אהבה בר זעירא ס"ל דדרשינן סמוכין, וכתוב בטרם הרים יולדו וכו' תשב אנוש עד דכא, שמע מינה דתשובה קודמה לבריאת העולם עכ"ל (בנין דוד פ' נח אות כ"ז).

ועוד איתא בצפה"ק בנין דוד פ' נח וזלה"ק, והנה טעם פלוגתתן אי דרשינן סמוכין או לא, מבואר בהגהות מוהר"ץ (יבמות ס.) אי תורה מגילה מגילה נתנה או חתומה נתנה, דאי מגילה נתנה – לא נאמרה בפעם אחד, רק במשך ארבעים שנה, פעם שנה זו, ופעם בשנה אחרת, ואיך שייך למדרש סמוכין, כיון שלא באו המאות בפעם אחד [משא"כ משנה תורה ס"ל לכ"ע

דרכינן סמוכין כיון שצא הדיבור בפעם אחד ממשה רבינו לישראל, אבל למאן דס"ל לחתומה נתנה, שפיר דרשינן סמוכין, לנתנה בפעם אחד ע"ש ודפח"ח (בנין דוד פ' נח אות כ"ו).

וכך גם איתא בספר ערבי נחל פ' בהעלותך לזה אי דרשינן סמוכין או לא, תלוי אי יס סדר למקרא או לא וזלה"ק, והנה איכא פלוגתא אי דרשינן סמוכין או לא, ונראה לומר, שהדבר תלוי בזה דפליגי תנאי בעלמא (ראש השנה ט:), אי מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו או גם לפני פניו, ואי נימא למקרא נדרש לפני פניו, ויש מקראות שלא נכתבו במקומם כלל, והם שייכים לפרשה אחרת וכדומה אז לריד ליתן טעם על אותו הפסוק למה נכתב דווקא שם מאחר דגם שם אין מקומו, לכן דרשינן סמוכין ונכתב שם לאיזה טעם, משא"כ למאן דאמר דאין מקרא נדרש לפני פניו אם כן כל פסוק נכתב במקומו, אין מקום כלל לדרוש סמוכין, כי הפסוק נכתב במקומו (ערבי נחל פ' בהעלותך), ונמצא למידין דאם אין סדר למקרא, אז שפיר דרשינן סמוכין.

ועוד איתא שלשיה בספר בנין דוד והוא בפ' ז' וזלה"ק בא"ד, ונ"ל בהקדמ המדרש עה"פ ויטע אשל, פרדס תיקון להם כל מאן דאתי, א"ל שאל תאנין ענבין ורמון, וצ"ב מה הי' ענין הפרדס הזה, וגם למה מזכיר אותם כסדר הזה ולא כסדר הקרא מתחילה גפן ואח"כ תאנה וכו', וראיתי בספר שתי ידות מקדמון א' ז"ל לפרש, דכל מגמתו של אברהם אבינו ע"ה הי' להכניס גרים תחת כנפי השכינה, באומרו להם שיהי' חזיבים לפני הקב"ה יותר מישראל, כדאיתא במדרש נשא, הי' אוהב לדיקים אלו הגרים שחזיבים לפני הקב"ה יותר מישראל, א"כ יקשה למה הקדימה התורה אפילו עצדו ואמתו של ישראל לפני הגרים, ולהסיר תלונה הזאת תיקון להם אה"ע פרדס, וכל מאן דאתי א"ל שאל תאנין ענבים ורמון, למבואר בצרכות (מא.) דפליגי ר"י ורצנו על הפסוק ארץ גפן תאנה וכו', דסבר ר"י דכל המוקדם עדיף יותר וראוי לצדק עליו, ורצנו סברי דחזיב עדיף יותר ומה דחזיב עליו עדיף ליה ומוקדם לצרכה, א"כ לרצנו אין נפקותא במה דמוקדם בקרא אלא במה דחזיב יותר אה"ג דמאוחר, א"כ שפיר י"ל אף דגרים כתובים לבסוף, מכל מקום המה חזיבים יותר מישראל, ולכן א"ל שאל תאנין ענבים ורמון,

אה"ג דבקרא כתוב להיפך גפן תאנה ורמון, מכל מקום אמר להם לבקש מקודם תאנים ולצדק עליהם, יען כי המה חזיבים יותר מענבים, ואין נפקותא במה שהקדימה התורה גפן לתאנים, דאזלינן רק בחר החזיב ולא בחר הקודם, לכן גם אתם אם תתגיירו עלמכם תהי' חזיבים עוד יותר מישראל עכ"ל (בנין דוד פ' לך אות כ"ט).

ותמן תנינן במסכת תענית, אמר רבי יוחנן מאי דכתיב עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר (תענית ט.), ובספר מלא הרועים ח"ב ערך דברה תורה כלשון בני אדם אות ה' כתב וזלה"ק, רבי מאיר דריש בר"ה דף ח' עשר תעשר [בב' מעשרות] משמע דס"ל ללא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם (מלא הרועים ח"ב ערך דברה תורה כלשון בני אדם אות ה'), ויולא מזה, דאי אמרינן לא דברה תורה כלשון בני אדם, א"כ שכר מצוה בהאי עלמא איכא, אבל אי אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, א"כ שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

והאידך שאמר הכתוב ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלדיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום והקללה אם לא תשמעו וכו' וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום וגו', ולכאורה צ"ב בכפל הלשון היום כל כך הרבה פעמים, ברם לפי הנ"ל דשכר מצוה בהאי עלמא איכא, שפיר אמר הכתוב ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, השכר והעונש היום, כי יעודי שכר יס אפילו בעוה"ז, וכיון דשכר מצוה בהאי עלמא איכא, א"כ דרשינן עשר בשביל שתתעשר ולא דברה תורה כלשון בני אדם, ואמרינן עד ועד בכלל, ושפיר מהני תשובה אפילו על עבירות החמורות ביותר, ודרשינן סמוכין ולא נתנה התורה על הסדר, ולכך התחיל התורה בצראשית באות צי"ת, ורק בעשרת הדברות פתח באות אל"ף, ולמה לא פתח בצראשית באות אל"ף, אלא דאין סדר למקרא, ולפיכך בא המדרש ואמר ראה אנכי שבעשרת הדברות, וכיון דמהני תשובה אפילו על ע"ז, א"כ גרים מעליותא הן, ועוד כיון דאין מוקדם ומאוחר בתורה א"כ גרים מעליותא, וא"כ לא אמרינן קשים גרים לישראל, ואין לנו ערבים על הגרים, רק על ישראל, לפיכך קא ממשיך ואזיל המדרש, מכאן שישראל ערבים זה בזה, רק זה בזה ולא על הגרים.